

Temanotat

Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

This note is on the situation for politically active Kurds in Turkey following the breakdown of peace negotiations between the PKK and the Turkish state in 2015. It assesses the main consequences of the ensuing armed uprising in the south-east of the country and the relations between the different actors on the Kurdish stage. Further, it reviews the crackdown on the HDP and its sister-party the DBP and the reprisals against politicians from these two parties.

SAMMENDRAG

Dette notatet omhandler situasjonen for politisk aktive kurdere i Tyrkia i etterkant av sammenbruddet i fredsforhandlingene mellom PKK og den tyrkiske staten i 2015. Det ser videre på de viktigste konsekvensene av den pågående væpnede oppstanden sørøst i landet, og forholdet mellom de forskjellige aktørene blant kurderne. Notatet ser også på reaksjonene mot HDP og søsterpartiet DBP og represaliene mot politikere fra disse to partiene.

FORKORTELSER

- AK: Adalet ve Kalkınma Partisi – Rettferdighets- og utviklingspartiet. Tyrkias regjeringsparti, ledet av sittende president Recep Tayyip Erdoğan.
- BDP: Barış ve Demokrasi Partisi – Fred- og demokratipartiet. Kurdisk politisk parti i Tyrkia, siden 2014 fusjonert med HDP.
- CHP: Cumhuriyet Halk Partisi – Det republikanske folkepartiet.
- DBP: Demokratik Bölgeler Partisi – Det demokratiske regionspartiet. Søsterparti på lokalplan for HDP.
- FETÖ: Fethullah Gülen Terör Örgütü – Fethullah Gülens terrororganisasjon. Tyrkiske myndigheters betegnelse på Gülen-bevegelsen.
- HDP: Halkların Demokratik Partisi – Folkenes demokratiske parti. Søsterparti på riksplan for DBP.
- KCK: Koma Civakên Kurdistan – Unionen av kurdiske samfunn.
- MHP: Milliyetçi Hareket Partisi – Nasjonalistbevegelsepartiet.
- MİT: Millî İstihbarat Teşkilatı – Den nasjonale etterretningsorganisasjonen. Tyrkias etterretnings- og sikkerhetstjeneste.
- PÇDK: Partî Çareserî Dîmukraîfî Kurdistan – Kurdistans demokratiske løsningsparti. PKKs søsterparti i Irak.
- PJAK: Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê – Kurdistans fritt liv-parti. PKKs søsterparti i Iran.
- PKK: Partiya Karkerên Kurdistanê – Kurdistans arbeiderparti.
- PYD: Partiya Yekîtiya Demokrat – Det demokratiske unionspartiet. PKKs søsterparti i Syria.
- TAK: Teyrêbazên Azadiya Kurdistan – Kurdistans frihetsfalker. Kurdisk terrorgruppe.
- YDG-H: Yurtsever Devrimci Gençlik Hareket – Den patriotiske, revolusjonære ungdomsbevegelsen. PKKs ungdomsbevegelse. (Kurdisk: Tevgera Ciwanan Welatparêz Yên Şoreşger.)
- YPS: Yekîneyên Parastina Sivîl – Sivile beskyttelsesenheter. Kurdisk væpnet gruppe i Tyrkia.

INNHold

1. Innledning	7
2. Tyrkia og PKK	7
3. Valget i juni 2015	8
4. Urban krigføring	8
5. Bak opprøret	10
5.1 Hva var beveggrunnene for opprøret?	10
5.2 HDPs suksess.....	10
5.3 HDP som en trussel mot PKKs stilling	11
6. HDP blir fienden	11
6.1 Andre parlamentsvalg 2015.....	11
6.2 Utrenskingene etter kuppforsøket 2016.....	12
7. Forholdet mellom de forskjellige kurdiske gruppene	12
7.1 Forholdet mellom HDP og DBP.....	12
7.2 forholdet mellom HDP/DBP og PKK	12
7.3 Forholdet mellom TAK og PKK	13
7.4 KCK.....	13
8. Reaksjoner mot HDP/DBP	14
8.1 Reaksjoner mot politikere fra DBP	14
8.2 Reaksjoner mot politikere fra HDP	15
8.3 Reaksjoner mot medlemmer og sympatisører	15
9. Utsiktene fremover	16
10. Referanser	17

1. INNLEDNING

Dette notatet omhandler situasjonen for politisk aktive kurdere i Tyrkia i etterkant av sammenbruddet i fredsforhandlingene mellom PKK¹ og den tyrkiske staten i 2015. Det ser på de viktigste konsekvensene av den pågående væpnede oppstanden sørøst i landet, og forholdet mellom de forskjellige aktørene blant kurderne. Notatet ser også på reaksjonene mot HDP og søsterpartiet DBP, og represaliene mot politikere fra disse to partiene.

Våren 2017 møtte Landinfo en ledende ekspert på tyrkisk politikk. I løpet av møtet ble en rekke temaer berørt, og vedkommendes innsikter har vært av uvurderlig betydning i utformingen av dette notatet. En annen kilde som har vært og er meget viktig for å få et mest mulig nøyaktig bilde av situasjonen i de kurdiskdominerte delen av Tyrkia og den pågående konflikten der er International Crisis Group. Ved siden av grundige rapporter, overvåker ICG tapstallene i konflikten, både for PKK og tyrkiske militære styrker, og for sivile.

Tyrkisk presse rapporterer også fra konflikten, ikke minst benyttes Hürriyet Daily News (HDN) som en slik kilde i denne rapporten. HDN inntar en mer uavhengig posisjon enn de andre store mediene i landet som har en tettere tilknytning til det regjerende AK-partiet. Den elektroniske nyhetsavisen Al-Monitor har en Tyrkia-redaksjon der flere ledende tyrkiske journalister bidrar, blant dem Cengiz Çandar, og er en viktig kilde.

2. TYRKIA OG PKK

Konflikten mellom den tyrkiske staten og deler av landets kurdere går flere tiår tilbake, men etter en periode med fredsforhandlinger mellom PKK og den tyrkiske staten har den væpnede konflikten igjen blusset opp. En faktor som er meget vesentlig i forhold til den siste opptrappingen, er den innvirkningen krigen i Syria har på konflikten. Rett over grensen på syrisk side har PKK gjennom sitt syriske uttrykk PYD etablert en autonom selvstyreadministrasjon i forståelse med syriske myndigheter. Tyrkiske myndigheter ser på dette med stor uro, og da deler av disse områdene ble angrepet og okkupert av IS i 2014 oppstod en eksplosiv situasjon. Et par hundre tusen personer, hovedsakelig kurdere, flyktet over grensen til Tyrkia mens IS beleiret byen Kobane. Tyrkiske myndigheters manglende vilje til å komme den beleirede byen til unnsetning ble oppfattet som en voldsom provokasjon av den kurdiske befolkningen (Beck 2015). Dette kom på et tidspunkt der tyrkiske myndigheter allerede var dypt involvert i Syria, og mistenkt for å støtte militante islamistiske organisasjoner. Én årsak til dette var at tidligere i 2014 var et antall lastebiler blitt stoppet av tyrkiske sikkerhetsstyrker på basis av anonyme tips. Det viste seg at lastebilene tilhørte MİT, den tyrkiske etterretningen, og var på vei til Syria fullastet med våpen (Idiz 2014).

Utover 2014 utviklet situasjonen seg i negativ retning, selv om forhandlingene mellom PKK og myndighetene fortsatte. Protester mot myndighetenes manglende vilje til å

¹ En liste over alle forkortelser på organisasjoner og etater brukt i notatet finnes på s. 5.

gjøre noe for å få slutt på IS sin beleiring av Kobane økte i omfang og voldsomhet, og demonstrantene beskyldte den tyrkiske regjeringen for å støtte IS mot kurderne. I oktober 2014 rapporterte tyrkisk media at nær 40 personer var drept i forskjellige protester relatert til Kobane, i tillegg til et langt større antall skadde, samt betydelige materielle ødeleggelser (HDN 2014).

Situasjonen roet seg imidlertid noe, og fredsforhandlingene mellom partene fortsatte. I mars 2015 kom det frem at Abdullah Öcalan, PKKs leder som siden 1999 har sittet fengslet og isolert i İmralı-fengselet, hadde skrevet et brev til sine tilhengere der han oppfordret PKK til å avholde en kongress for å vedta en slutt på den væpnede kampen mot tyrkiske myndigheter (Yeginsu 2015a).

3. VALGET I JUNI 2015

Tyrkerne gikk til valgurnene den 7. juni 2015, i et parlamentsvalg som i stor grad ble oppfattet som et ja eller nei til president Erdoğan's plan om å innføre et sterkt presidentstyre. HDP-leder Selahattin Demirtaş hadde på forhånd gjort det til en hovedsak å nekte AK-partiet og Erdoğan det flertallet de ville trenge for å innføre et presidentstyre (Hurtas 2017). Men Demirtaş og HDP hadde også tatt andre grep for å gjøre partiet langt mer inkluderende enn tidligere kurdiske partier, og HDP markedsførte seg som partiet for kvinner, homofile og lesbiske, og alle andre med en liberal innstilling (Robins-Early 2015). Valgresultatet ble ansett som et stort nederlag for presidenten, og for første gang siden AK-partiet kom til makten i 2002 mistet de flertallet i parlamentet (Letsch & Traynor 2015). Valgresultatet betød at AK-partiet måtte gå inn i forhandlinger med andre partier for å forsøke å danne en koalisjonsregjering. Like viktig som AK-partiets tilbakegang var imidlertid HDP sin fremgang i dette valget. Partiet kom over sperregrensen på 10 %, og fikk 88 seter i parlamentet, noe som av AK-partiets tilhengere ble oppfattet som den direkte årsaken til at de mistet sitt flertall og som enkelte ledere i partiet beskyldte en internasjonal jødisk lobby for å stå bak (Kenner 2015).

AK-partiet var som en følge av valgresultatet nødt til å innlede forhandlinger med andre partier for å danne en flertallsregjering. HDP hadde på forhånd avvist enhver forhandling med AK-partiet, men det lyktes heller ikke å danne en regjering med ett av de to andre partiene i parlamentet. Hverken CHP, det republikanske folkepartiet og det største av opposisjonspartiene, eller MHP, det nasjonalistiske partiet, lyktes med å bli enige med AK-partiet om en regjering. Det ble derfor klart at et nyvalg ville komme, datoen for dette ble i november samme år (Yeginsu 2015b).

4. URBAN KRIGFØRING

I starten av juni 2015 eksploderte to bomber på et valgmøte til det kurdiske HDP-partiet i Diyarbakir, og drepte fire personer mens over hundre ble skadet (BBC 2015). Den spente situasjonen som hersket i landet ble ytterligere tilspisset, og eksploderte

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

måneden etter. Den 20. juli var flere hundre ungdommer samlet byen Suruç, der de hadde møttes for å reise videre til Kobane for å hjelpe til med gjenoppbyggingen av byen etter at IS hadde blitt drevet ut. En selvmordsbomber drepte 32 og såret over hundre ungdommer, og det ble antatt at IS stod bak angrepet. Begravelsene av de unge aktivistene utviklet seg til demonstrasjoner, som raskt spredte seg til andre kurdisk-dominerte byer som Nusaybin (Akkoc 2015). Angrepet i Suruç var den direkte foranledningen til at våpenhvilen brøt sammen, og det brøt ut krigshandlinger flere steder i sørøst.

Tre måneder etter dette angrepet kom et nytt voldstomt selvmordsangrep, denne gangen var det en fredsdemonstrasjon der mange medlemmer av HDP deltok i Ankara som var målet. Nær hundre ble drept og langt flere såret i dette angrepet, og myndighetene innførte et media-forbud av «sikkerhetshensyn». Dette gjorde at sosiale media som blant annet Twitter kun var tilgjengelig gjennom proxy-servere. En minister forsøkte å legge skylden for angrepet på organisatorene av fredsdemonstrasjonen, som han kalte en terrordemonstrasjon, mens HDP-leder Dermitaş anklaget staten for stå bak (Letsch & Khomami 2015).

Angrepene i Suruç og Ankara førte til en ytterligere eskalering og utviklet seg til et omfattende opprør blant kurderne i sørøst, og innebar slutten på fredsprosessen som hadde vart siden 2013. Månedene som fulgte, fra høsten 2015 til april 2016, var en periode med urban krigføring i flere byer i sørøst. Selv om det var lokale variasjoner fra by til by, hadde oppstandene i byene veldig mange fellestrekk. Ett var den sterke oppslutningen HDP fikk ved valgene i 2015, i Nusaybin fikk partiet rundt 90 % av stemmene (ICG 2017a), i Şırnak 83,8 % og i Diyarbakır 77,7 %.

I byer som Cizre, Nusaybin, Diyarbakır og Şırnak ble de gamle sentrumsbydelene erklært som «frigjorte» eller «selvstyrte» områder. Dette ble gjort av medlemmer av PKKs ungdomsorganisasjon YPS, eller YDG-H som den også blir kalt. I Cizre hadde ungdommer tilknyttet YDG-H allerede i januar 2015 begynt å grave opp gater og lage grøfter for å hindre politiet og sikkerhetsstyrkene adgang til deler av byen (Aydn 2015).

I de trange gatene og smugene ble det gravd opp brosteiner, og barrikader ble bygget for å «beskytte» disse områdene. For den tyrkiske regjeringen var dette en voldsom provokasjon, og den valgte å sette inn hæren i mange av disse områdene. Imidlertid foregikk opprøret parallelt i mange byer, og det var vanskelig for hæren å slå det ned. Portforbud ble innført i flere byer, og beboere i mange av disse områdene måtte flykte fra det som etter hvert var rene krigshandlinger. Etter hvert ble portforbudene lengre, i noen tilfeller opp mot tre måneder, mens hæren tok i bruk stadig voldsommere metoder for å slå ned opprøret. Ved flere anledninger ble flyvåpenet satt inn, og bydelene som var tatt av YPS ble bombet. Mange sivile klarte ikke flykte, og endte opp i kryssilden mellom hæren og YPS-ungdommene (ICG 2017a).

Store deler av opprøret i byene var slått ned våren 2016. Tall samlet av ICG viser tydelig hvordan tallet på drepte i byene går betydelig ned fra april og utover 2016, samtidig med at antallet drepte i rurale områder stiger betydelig. I april var 132 av totalt 211 drepte fra byer, mens tilsvarende tall for september var 26 av 198. (ICG 2017b). Myndighetenes taktikk for å slå ned opprøret førte til at de gamle bykjernene i mange av disse byene er helt ødelagt. Disse var bydeler med smale smug og trange gater der det var vanskelig for sikkerhetsstyrkene å komme til. Ikke bare hindret

barrikadene dem, men i mange tilfeller var det for trangt til å kjøre inn stridsvogner og andre kjøretøy.

En omfattende gjenoppbygging har blitt iverksatt av myndighetene, som har uttalt at de vil ta vare på det som måtte være tilbake av historiske bygninger. Men myndighetenes planer har blitt kraftig kritisert for kun å ta sikkerhetshensyn, snarere enn å gjenoppbygge byene slik de en gang var (Bozarslan 2017).

5. BAK OPPRØRET

5.1 HVA VAR BEVEGGRUNNENE FOR OPPRØRET?

I ettertid er det reist mange spørsmål rundt flere aspekter ved opprøret, ikke minst hvordan det kan være at myndighetene tilsynelatende ikke gjorde noe for å stoppe utviklingen. Det er en omfattende jobb å barrikadere hele bydeler, og dette tok i flere tilfeller måneder å bygge opp. Allikevel grep ikke myndighetene inn for å stoppe dette, noe som førte til spekulasjoner rundt hvorvidt både myndighetene og PKK hadde en interesse i å avspore fredsprosessen (Sofuoglu 2017).

Dette kan skyldes to faktorer som henger nært sammen; Erdoğan's ønske om å forandre konstitusjonen og innføre et presidentstyre, og HDPs voksende popularitet. Allerede før Erdoğan offentliggjorde planene om en folkeavstemming om en ny konstitusjon som ville sikre presidenten stor makt, hadde HDP og leder Demirtaş tydelig sagt at de ville gjøre det som stod i deres makt for å forhindre dette. Ikke minst ble dette gjort tydelig ved presidentvalget i 2014, der både Erdoğan og Demirtaş var kandidater (Doğan News Agency 2014). Selv om Demirtaş ikke lykkes i å bli president, noe både han selv og HDP må ha vært innforstått med at var lite realistisk, var valgkampen en gylden sjanse for partiet til å komme ut med sitt budskap.

5.2 HDPs SUKSESS

HDP og deres suksess kan også ha blitt oppfattet som en utfordring og trussel av PKK, eller i det minste deler av PKKs ledelse. Båndene mellom HDP og PKK vil bli grundigere behandlet i del 7.1, men partiet var ikke lenger bare et kurdisk parti, men inkluderte nå mange som var kritiske overfor PKK. Etter at fredsprosessen brøt sammen og konfliktnivået eskalerte i de kurdisk dominerte områdene i sørøst, følte flere politikere fra partiet at de var havnet i en veldig vanskelig situasjon. På den ene siden var de skeptiske til eller motstandere av PKKs væpnede kamp som en strategi for å fremme kurdernes krav. Mange av dem hadde ikke bakgrunn fra PKK-«familier» eller landsbyer og byer som var kjent for sin støtte til PKK, men var motstandere av AK-partiet og Erdoğan's ambisjoner, med bakgrunn fra kvinnebevegelser, LGBT-grupper eller mindre grupper på den tyrkiske venstresiden. Mange av disse så på HDP som en bro mellom kurdere og ikke-kurdere (Worth 2016).

På den andre siden var det kurdiske politikere fra områder kjent for sin støtte til PKK som nå mer eller mindre frivillig følte at de måtte støtte det pågående opprøret, om ikke annet så for å sikre egne muligheter for gjenvalg. Mange parlamentarikere fra HDP deltok i begravelser til PKK-krigere, og de kom med voldsomme utfall mot

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

«fienden» og lovprisinger av «Apo», Abdullah Öcalan (Worth 2016). Partiet erklærte også sin støtte til «autonomi» i de byene der YPS hadde barrikadert seg, og partileder Demirtaş fremstilte dette som et opprør mot «diktaturet» som ble innledet med «kuppet 7.juni», med henvisning til valget i juni som hindret AK-partiet i å få rent flertall. Han forsøkte samtidig å bagatellisere det væpnede opprøret med at det kun dreide seg om 15–20 PKK-soldater, som ikke burde være noe problem for sikkerhetsstyrkene å hankses med (HDN 2015).

5.3 HDP SOM EN TRUSSEL MOT PKKs STILLING

En annen faktor, som har fått liten oppmerksomhet, er muligheten for at PKKs ledelse har vært bekymret for at den populariteten HDP fikk under ledelse av Demirtaş går på bekostning av deres egen og Öcalans oppslutning (Cagaptay 2015). Andre kilder peker på at DBP, HDPs lokalpolitiske søsterparti i sørøst, blir sett på som tettere knyttet til PKK mange steder, og at de under opprøret noen steder tillot militante (YPS) å bruke kommunenes materiell. Dette igjen ga myndighetene et påskudd til å rykke inn og med svært brutale midler slå ned opprøret (ICG 2017a).

HDPs vekst skyldes ikke minst at de klarte å tiltrekke seg grupper som ikke tradisjonelt har stemt på de kurdiske partiene. Én av disse gruppene er religiøse kurdere som tidligere ofte stemte på AK-partiet, og som ikke har noen sympati for PKK. Det vil ikke være overraskende dersom mange i PKKs tradisjonelt veldig sekulære ledelse vil se på denne trenden som en utfordring.

Disse faktorene kommer i tillegg til en underliggende motsetning mellom parlamentarisk arbeid og militanse. Etersom myndighetene gjøre det vanskeligere og vanskeligere for kurderne å drive legalt politisk arbeid, vil det være enklere for PKK å avvise legalt politisk arbeid som en strategi, under henvisning til at man uansett ikke kommer noen vei med dette.

6. HDP BLIR FIENDEN

6.1 ANDRE PARLAMENTSVALG 2015

Da det andre valget i 2015 gikk av stabelen i november, var opprøret og krigshandlingene i full gang, selv om de først nådde sitt høydepunkt noen måneder senere (februar 2016 er den måneden der ICG har registrert flest drepte i perioden juni 2015 til juni 2017 (ICG 2017b)). HDP gikk tilbake rundt tre prosent i dette valget, og mistet 21 seter i parlamentet (Election Resources 2015). Selv om dette sikret Erdoğan det flertallet han trengte for å gå videre med prosjektet om ny grunnlov og presidentstyre, var HDP nå en fiende snarere enn en motstander.

Allerede i januar 2016 varslet Erdoğan at han ville konfrontere HDP, eller «medlemmer av parlamentet som oppfører seg som om de er medlemmer av en terrororganisasjon», som han sa (Gursel 2016). Den 20. mai 2016 vedtok det tyrkiske parlamentet en grunnlovsendring som fjernet immuniteten til parlamentarikere, med det klare mål å reise tiltale mot HDPs folkevalgte og fjerne disse fra parlamentet. AK-

partiet fikk støtte fra nasjonalistene i MHP og enkelte CHP-medlemmer til dette (Gursel 2016).

6.2 UTRENSKINGENE ETTER KUPPFORSØKET 2016

På dette tidspunktet, våren 2016, befant imidlertid Erdoğan og regjeringen seg midt i en tofrontsrigg; mot deres tidligere allierte fra Fethullah Gülen's bevegelse på den ene side, og HDP på den andre. I juli samme år forsøkte en begrenset del av det tyrkiske militæret å gjennomføre et kupp, der Gülen personlig ble definert som den ansvarlige. Selv om Erdoğan hadde villet, kunne han ikke forsøkt å kaste skylden på det mislykkede kuppet på PKK-sympatisører i det militære, siden slike ikke finnes.

Imidlertid kom de voldsomme utrenskingene som ble iverksatt i etterkant av kuppet til å ramme kurdiske politiske uttrykk nesten like hardt som Gülen og hans tilhengere. I det følgende blir konsekvensene for kurdiske politikere og aktivister nærmere belyst, med fokus på utviklingen fra juli 2016 frem til juli 2017.

7. FORHOLDET MELLOM DE FORSKJELLIGE KURDISKE GRUPPENE

7.1 FORHOLDET MELLOM HDP OG DBP

DBP og HDP blir ofte beskrevet som søsterpartier; DBP stiller til lokalvalg mens HDP stiller til parlamentsvalg. Dette impliserer imidlertid en forskjell, siden det riksdekkende HDP favner bredere enn det regionalt-baserte DBP, og derfor tydeligere markerer seg i saker som ikke er kurdisk-fokusert. Båndene er imidlertid tette, og én av DBPs to ledere, Emine Ayna, var parlamentsmedlem for HDP (HDP Europe u.å.a).

7.2 FORHOLDET MELLOM HDP/DBP OG PKK

Forholdet mellom HDP/DBP på den ene siden og PKK på den andre er preget av at begge partene har samme kjernebase; politisk bevisste kurdere fra Tyrkia, ikke minst fra områdene i sørøst som mange steder har en kurdisk majoritet. Begge går inn for kurdiske rettigheter, kulturelle og politiske, men PKK er en væpnet gruppe/hær og HDP/DBP er politiske partier. HDP er det siste i en lang rekke kurdiske politiske partier, der alle de foregående partiene har blitt forbudt av myndighetene som anklaget dem for å være et dekke for PKK (HDP Europe u.å.b). Aviser og skribenter som er pro-AK-partiet hevder at HDP er PKKs «legale forlengelse» og fullstendig underlagt PKK (Tayiz 2015).

Det blir også hevdet fra annet hold at HDP, som en del av den kurdiske, nasjonale bevegelsen, styres fra Qandil-fjellene i nord-Irak, der PKK har sitt hovedkvarter. En av indikasjonene på dette som blir trukket frem er måten kandidatene til parlamentsvalget blir utpekt på. De blir ikke valgt av partiorganisasjonen, men snarere utpekt av ledelsen etter en «sentral undersøkelse». I denne har en rekke kurdiske organisasjoner innflytelse på hvem som skal få mulighet til å stille til valg, før lederne av partiet og dets talspersoner, samt lederne for DBP tar den endelige beslutningen.

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

Det er denne «ovenfra og ned» prosessen og involveringen av andre organisasjoner som argumentet om at partiene bare er en avdeling av PKK bygger på (Heinrich Böll Stiftung 2015).

Andre peker på de åpenbare spenningene som har vist seg i forholdet mellom de to partene, ikke minst i begynnelsen av oppstanden. Layla Zana, en veteran i den kurdiske bevegelsen i Tyrkia som selv har sittet fengslet i årevis for forbindelser til PKK, truet med å begynne en sultestreik dersom volden ikke stoppet (Ibrahim 2015). Çandar peker i denne sammenhengen på Demirtaş selv og hans betydelige popularitet langt ut over partiets tradisjonelle kjernebase, og at dette ble oppfattet som en trussel mot PKK-ledelsens autoritet (Çamlıbel 2015).

Det er imidlertid stadig slik at på det personlige planet er forholdet mellom de to partene til dels meget tett. Dette henger sammen med at mange kurdere definerer de to som deler av en bevegelse med samme mål; bedre rettigheter for den kurdiske befolkningen i Tyrkia. Det finnes eksempler på ektefeller der den ene er i PKK og den andre i HDP, og på et tidspunkt var der sterke rykter om at Abdullah Öcalans nevø Dilek ville stille til valg for HDP (Rudaw English 2015). Mange familier og slekter i sørøst er store, og det vil ikke være unaturlig at noen medlemmer av disse er i PKK og andre i HDP. Det er til alt overmål heller ikke uvanlig å finne til dels nære familiemedlemmer i både HDP og AK-partiet.

7.3 FORHOLDET MELLOM TAK OG PKK

TAK er en terrorgruppe som står bak flere aksjoner i Tyrkia, blant annet to selvmordsangrep i Ankara; ett i februar 2016 som drepte flere titalls personer og ett måneden etter som drepte enda flere. Tyrkiske myndigheter har hele tiden hevdet at TAK er en del av PKK, selv om det tilsynelatende er snakk om en utbrytergruppe som opptre uavhengig (Bozarslan 2016).

Observatører er uenige om hvorvidt det er to forskjellige organisasjoner. Noen mener at det reelt er snakk om en utbrytergruppe som handler uavhengig av PKK (Bozarslan 2016), mens andre med god kjennskap til PKK hevder at det er en del av organisasjonen. TAK blir sammenlignet med den palestinske gruppen Svart september, som stod bak flere terrorangrep på 1970-tallet. Det antas at Svart september var en del av Fatah under ledelse av Yassir Arafat, men at de bevisst valgte å opptre under dette navnet for å gjennomføre angrep som ville diskreditert Fatah og utsatt dem for voldsomme gjengjeldelser (Tyrkia-ekspert i samtale med Landinfo, våren 2017).

7.4 KCK

KCK er en front opprettet av PKK for å samle de forskjellige gruppene som støtter Abdullah Öcalans ideologi. En av hovedlederne er Cemil Bayik, en av grunnleggerne av PKK og stadig i toppledelsen av gruppen (Chomani 2017). KCK omfatter PKKs avdelinger i Syria (PYD), Irak (PÇDK) og Iran (PJAK). I 2009–10 arresterte tyrkiske myndigheter en rekke kurdiske politikere fra BDP, forgjengeren til DBP og søsterparti til HDP, og anklaget dem for medlemskap i KCK (Landinfo 2015). De aller fleste av dem som var tiltalte i disse sakene ble løslatt, grunnen til dette kan være flere; enkelte peker på at det viste seg at det var gülenister i rettsapparatet som stod bak sakene og disse var så diskreditert at sakene ble frosset (Tyrkia-ekspert i samtale med Landinfo, våren 2017). Andre peker på at på dette tidspunktet var fredsforhandlingene mellom

staten og PKK på skinner, og en lovendring som reduserte den maksimale vareteksttiden førte til at de fleste tiltalte i disse sakene ble løslatt (Landinfo 2015, s. 10–11).

Tyrkiske myndigheter hevder at HDP er en del av KCK, noe de igjen omtaler som bevis for at partiet er styrt av PKK (Tayiz 2015).

8. REAKSJONER MOT HDP/DBP

Tyrkiske myndigheters behandling av kurdiske politikere og aktivister er kjennetegnet ved at de personene som er tiltalte eller fengslet alle er anklaget for å ha et forhold til PKK. Partiet er definert som en terrororganisasjon, ikke bare av tyrkiske myndigheter, men også av EU og USA. De aller fleste som er tiltalt er medlemmer av HDP eller DBP, som begge to er lovlige partier.

8.1 REAKSJONER MOT POLITIKERE FRA DBP

Som kjent ble tusener av statsansatte sparket fra sine stillinger i etterkant av kuppforsøket, anklaget for å være medlemmer av FETÖ, Fethullah Gülens terrororganisasjon, myndighetenes måte å omtale Gülens organisasjon på. Men utover høsten 2016 ble flere og flere kurdiske folkevalgte og ansatte i kommuner styrt av DBP også rammet. I september 2016 ble 28 ordførere fjernet fra sine stillinger og erstattet med administratorer oppnevnt av myndighetene. Av de 28 var 24 anklaget for forbindelser til PKK, mens de resterende fire ble anklaget for å ha forbindelser til FETÖ (HDN 2016). I november ble flere ordfører sparket og erstattet, samtidig ble en rekke ansatte i kommuner styrt av DBP sparket. Bare i Mersin-provinsen mistet over fire hundre kommunalt ansatte jobben, det samme i Nusaybin (ICG 2017a).

Anklagene mot de 24 ordførerne, som er beskylt for PKK tilknytning, varierte; Ahmet Türk, ordfører i Mersin by og kjent som en moderat og inkluderende politiker, ble anklaget både for å være medlem av PKK samt å ha forsynt dem med penger. Dette skal ha foregått ved at penger fra forskjellige prosjekter endte opp hos PKK ved at penger ble tatt fra ansattes lønn og sendt til PKK. Türk selv og andre ansatte i kommunen avviser dette, og peker på at de ble inispisert på jevnlig basis og at det aldri ble funnet noen tegn på uregelmessigheter. Myndighetene hevder at de handler på bakgrunn av tips fra hemmelige informanter, mens sparkede ansatte stiller spørsmål ved om slike finnes, og peker på at regelverket gir hjemmel for myndighetene til å sparke medarbeidere uten å legge frem faktiske bevis (ICG 2017a).

Et annet eksempel er Gültan Kışanak, med-ordfører i Diyarbakir for DBP, som i november 2016 ble anklaget for 41 forskjellige forhold – hun hadde da vært fengslet siden 30 .oktober. Hun er blant annet anklaget for å spre terroristpropaganda, delta i ulovlige demonstrasjoner og å være et ledende medlem i en væpnet terrororganisasjon. Et av «bevisene» mot henne er relatert til at kommunen tilbyr begravellesbiler for å frakte døde til gravplassen. Ved flere tilfeller når disse har fraktet døde militante, har bilene vært dekket av PKK-symboler, noe Kışanak blir gjort ansvarlig for (HRW 2017).

8.2 REAKSJONER MOT POLITIKERE FRA HDP

Etter at det tyrkiske parlamentet vedtok å fjerne immuniteten til parlamentarikere i mai 2016, er en rekke medlemmer og ledere av HDP blitt tiltalt og fengslet. Dette omfatter også partiets to ledere Selahattin Demirtaş og Figen Yüksekdağ. Siden kuppforsøket i juli 2016 har mange tusen medlemmer av de to partiene blitt siktet og fengslet, i henhold til tall gjengitt av HRW er langt flere medlemmer av DBP (3547) enn HDP (1482) fengslet (HRW 2017).

Alle disse er tiltalt for forhold knyttet til PKK, som varierer fra medlemskap i en væpnet terrorgruppe til propaganda for terrorgruppe og støtte til terrorgruppe uten selv å være medlem av den. Ingen av de flere tusen arresterte er tiltalt for å være medlemmer av HDP eller DBP, som begge er lovlige partier.

I likhet med hva man har kunnet observere når det gjelder Gülen-bevegelsen og myndighetenes oppgjør med denne, er det et betydelig element av vilkårlighet i tiltalene og fengslingene av kurdiske og pro-kurdiske aktivister og politikere. 11 av totalt 55 medlemmer av parlamentet fra HDP er arrestert. Bevisene mot både disse og andre tiltalte er som regel uttalelser de har kommet med, snarere enn konkrete handlinger de skal ha begått. Et eksempel i så måte er Figen Yüksekdağ, som blant annet er tiltalt for propaganda for en terroristorganisasjon. Det denne siktelsen er basert på er en tale hun holdt i begravelsen til et drept medlem av PKK, der hun omtalte vedkommende som «martyr» (Turkish Minute 2016). Yüksekdağ ble fratatt sin plass i parlamentet etter at hun i februar 2017 ble dømt til fem måneders fengsel for å ha «fornærmet den tyrkiske nasjonen og statsinstitusjoner». Bakgrunnen for denne saken var også en begravelse i 2013, der hun skal ha ropt slagord til støtte for en terroristorganisasjon, noe hun selv benekter (Bora 2017).

Blant forholdene Demirtaş er tiltalt for, er at han skal være en del av lederskapet i KCK. «Bevisene» for dette inkluderer ulovlig avlyttede telefonsamtaler mellom ham og KCK-medlemmer, et brev angivelig fra KCK der hans navn nevnes, og bilder publisert i pressen som viser ham sammen med medlemmer av KCK. Hoveddelen av bevisene skal være knyttet til demonstrasjoner han skal ha deltatt i, mange av disse flere år tilbake. Hans advokat avviser alle disse bevisene, og avviser at Demirtaş går inn for å opprette en kurdisk stat, snarere går han inn for kurdisk integrering i Tyrkia (Bora 2017).

Senest i slutten av juli 2017 ble ytterligere to parlamentarikere fra HDP fratatt sine plasser i parlamentet, Faysal Sariyıldız og Tuğba Hezer Öztürk. Begge har en rekke tiltaler relatert til påstått PKK-tilknytning mot seg, men den formelle grunnen for å frata dem plassene i parlamentet var at de ikke hadde vært tilstede de siste sesjonene. I henhold til den tyrkiske grunnloven kan en parlamentariker som ikke har gyldig fravær eller ikke har vært tilstede ved de siste fem sesjonene, fratas sin plass. Begge politikerne har vært ute av Tyrkia siden parlamentet vedtok å oppheve deres immunitet, og antas å være i Europa (Zaman 2017b, HDN 2017).

8.3 REAKSJONER MOT MEDLEMMER OG SYMPATISØRER

I henhold til tall fra HDP skal 5471 tillitsvalgte medlemmer være tiltalt og 1482 av disse varetektsfengslet i perioden juni 2016 til mars 2017. DBP oppgir at 3547 av deres partitillitsvalgte er fengslet. Felles for disse er at de er siktet for forhold knyttet til PKK

og KCK, det kan dreie seg om alt fra støtte til terrororganisasjon, medlemskap i terrororganisasjon til å ha fornærmet presidenten eller den tyrkiske nasjon (IRB 2016).

9. UTSIKTENE FREMOVER

Ledende politikere fra det styrende AK-partiet og fremtredende støttespillere for regjeringen har siden fredsforhandlingene mellom PKK og staten brøt sammen vært klare på at de anser HDP/DBP for å være styrt av PKK (Tayiz 2015). Denne utviklingen har skutt ytterligere fart etter det mislykkede kuppforsøket sommeren 2016. Nettsteder som HDP Facts (u.å.) og Fact-Checking Turkey (FCT u.å.) gjør sitt ytterste for å fremme et anti-HDP og pro-Erdoğan syn på forholdene i Tyrkia.

Myndighetenes kamp mot kurdiske politiske uttrykk som HDP og DBP må sees i sammenheng med den retningen Erdoğan ønsker å føre landet i, altså et presidentstyre der presidenten har meget store fullmakter. HDP har vært veldig klare motstandere av dette, og gjort det til en av sine hovedsaker å søke å forhindre denne utviklingen. AK-partiet har alliert seg med det sterkt nasjonalistiske, og anti-kurdiske, MHP for å få igjennom dette systemet. Slik kan myndighetenes kamp mot kurderne også sees på som en innrømmelse til den «nye» alliansepartneren MHP.

Kurderne utgjør i henhold til CIAs World Factbook (2017) 19 % av en befolkning på rundt 80 millioner mennesker, og er som sådan en minoritet i Tyrkia, som lenge før AK-partiet kom til makten ble nektet en rekke rettigheter, både kulturelle og politiske. Både før fredsprosessen og under denne oppnådde kurderne en rekke rettigheter, ikke minst relatert til bruken av kurdisk språk (BBC 2012). Det hersker en utbredt frykt blant mange kurdere for at disse rettighetene nå vil reverseres. Ett eksempel på at denne frykten ikke er ubegrunnet, er resolusjonen AK-partiet og MHP er enige om å presentere for parlamentet, som vil forby bruken av ordet 'Kurdistan' i det tyrkiske parlamentet (Kurddaily 2017). I de kommunene som er tatt over av regjeringsoppnevnte administratorer i sørøst er alle spor etter det kurdiske i ferd med å bli tatt bort, fra gateskilt til statuer, uten at andre enn HDP protesterer mot dette. Heller ikke CHP, det største opposisjonspartiet, har ytret et ord om dette (Zaman 2017a).

På denne bakgrunn er det derfor all grunn til å følge utviklingen i Tyrkia nøye, og både regionale og nasjonale faktorer vil spille inn på hvilken retning politikken vis-a-vis kurderne vil utvikle seg.

10. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Akkoc, Raziye (2015, 21. juli). Suruc attack: Protesters take to the streets in Turkey as victims are laid to rest. *The Telegraph*. Tilgjengelig fra <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/11754728/Suruc-attack-Protesters-take-to-the-streets-in-Turkey-as-victims-are-laid-to-rest.html> [lastet ned 13. juli 2017]
- Aydın, Gülden (2015, 22. januar). 10 questions to understand clashes in Turkey's southeastern Cizre district. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetdailynews.com/10-questions-to-understand-clashes-in-turkeys-southeastern-cizre-district.aspx?pageID=238&nid=77307&NewsCatID=338> [lastet ned 18. juli 2017]
- BBC (2012, 12. juni). Kurdish can be taught in Turkey's schools, Erdogan says. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-europe-18410596> [lastet ned 27. juli 2017]
- BBC (2015, 6. juni). Turkey rally explosions 'caused by homemade bombs'. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-europe-33035450> [lastet ned 12. juli 2017]
- Beck, John (2015, 7. august). 'There will be a civil war in Turkey': Welcome to Cizre, the 'centre of Kurdish Resistance'. *Vice News*. Tilgjengelig fra <https://news.vice.com/article/there-will-be-a-civil-war-in-turkey-welcome-to-cizre-the-center-of-kurdish-resistance> [lastet ned 20. juli 2017]
- Bora, Birce (2017, 22. februar). HDP leader Fiken Yuksekdag loses seat in parliament. *Al-Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/2017/02/hdp-leader-figen-yuksekdag-loses-seat-parliament-170222074518464.html> [lastet ned 26. juli 2017]
- Bozarslan, Mahmut (2016, 29. februar). Who is TAK and why did it attack Ankara? *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/02/turkey-outlawed-tak-will-not-deviate-line-of-ocalan.html> [lastet ned 26. juli 2017]
- Bozarslan, Mahmut (2017, 24. januar). Reconstruction work brings more gloom to southeast Turkey. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/01/turkey-will-diyarbakir-survive-renovation-plan.html> [lastet ned 10. august 2017]
- Cagaptay, Soner (2015, 14. august). *Implications of Turkey's war against the PKK*. Washington D.C.: The Washington Institute for Near East Policy. Tilgjengelig fra <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/implications-of-turkeys-war-against-the-pkk> [lastet ned 25. juli 2017]
- Çamlıbel, Cansu (2015, 16. september). Analyst: Both PKK and AKP want HDP to be weakened. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetdailynews.com/analyst-both-pkk-and-akp-want-hdp-to-be-weakened.aspx?PageID=238&NID=88554&NewsCatID=338> [lastet ned 26. juli 2017]
- Chomani, Kamal (2017, 9. april). PKK leader: International mediation needed on Kurdish issue. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/04/iraq-kurdistan-turkey-pkk-kck-qandil-cemil-bayik.html> [lastet ned 26. juli 2017]
- Doğan News Agency (2014, 9. juli). HDP's presidential candidate Demirtaş assures no negotiations with AKP. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetdailynews.com/hdps-presidential-candidate-demirtas-assures-no-negotiations-with-akp.aspx?pageID=238&nID=68879&NewsCatID=338> [lastet ned 20. juli 2017]
- Election Resources (2015, 14. november). *Elections to the Turkish Grand National Assembly. June 12, 2011 General Elections Result Turkey Totals*. Puerto Rico: Manuel Alvarez. Tilgjengelig fra <http://electionresources.org/tr/assembly.php?election=2011> [lastet ned 20. juli 2017]

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

- FCT, dvs. Fact-Checking Turkey (u.å.). *Fact-Checking Turkey*. Istanbul: Bosphorus Center for Global Affairs. Tilgjengelig fra <http://factcheckingturkey.com/> [lastet ned 11. august 2017]
- Gursel, Kadri (2016, 23. mai). Ouster of Kurdish MPs threatens to fuel separatism in Turkey. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/05/turkey-kurdish-hdp-lawmakers-lifts-immunities-arrest.html> [lastet ned 21. juli 2017]
- HDP Europe (u.å.a). *DBP*. Brussel: HDP Europe. Tilgjengelig fra http://en.hdpeurope.com/?page_id=906 [lastet ned 10. august 2017]
- HDP Europe (u.å.b). *History of kurdish political parties in Turkey*. Brussel: HDP Europe. Tilgjengelig fra http://en.hdpeurope.com/?page_id=537 [lastet ned 24. juli 2017]
- HDP Facts (u.å.). *HDP Facts*. Istanbul: Bosphorus Center for Global Affairs. Tilgjengelig fra <http://hdpfacts.com/> [lastet ned 11. august 2017]
- HDN, dvs. Hürriyet Daily News (2014, 10. oktober). Death toll in Turkey climb to 37 as interior minister presents grave cost of unrest. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetaidailynews.com/death-toll-in-turkey-climbs-to-37-as-interior-minister-presents-grave-cost-of-unrest.aspx?pageID=238&nID=72791&NewsCatID=341> [lastet ned 12. juli 2017]
- HDN (2015, 22. desember). HDP co-leader justifies declarations of 'autonomy' against the dictatorship. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetaidailynews.com/hdp-co-leader-justifies-declarations-of-autonomy-as-fight-against-the-dictatorship.aspx?pageID=238&nID=92890&NewsCatID=338> [lastet ned 21. juni 2017]
- HDN (2016, 11. september). 28 majors replaced with trustees by Turkish government. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetaidailynews.com/28-mayors-replaced-with-trustees-by-turkish-government.aspx?pageID=238&nID=103784&NewsCatID=341> [lastet ned 24. juli 2017]
- HDN (2017, 28. juli). Two HDP lawmakers stripped of MP statuses. *HDN*. Tilgjengelig fra <http://www.hurriyetaidailynews.com/two-hdp-lawmakers-stripped-of-mp-statuses.aspx?pageID=238&nID=116037&NewsCatID=338> [lastet ned 28. juli 2017]
- Heinrich Böll Stiftung (2015, 27. oktober). *Turkey's newest party: Understanding the HDP*. Berlin: Heinrich Böll Stiftung. Tilgjengelig fra <https://www.boell.de/en/2015/10/27/turkeys-newest-party-understanding-hdp> [lastet ned 25. juli 2017]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2017, 20. mars). *Turkey: Crackdown on Kurdish Opposition; MPs jailed, elected majors removed ahead of referendum*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2017/03/20/turkey-crackdown-kurdish-opposition> [lastet ned 24. juli 2017]
- Hurtas, Sibel (2017, 8. februar). Turkey's top Kurdish politician faces up to 143 years in jail. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/02/turkey-kurdish-politicians-face-up-143-years-jail.html> [lastet ned 26. juli 2017]
- Ibrahim, Arwa (2015, 27. september). Analysis: Inter-Kurdish tensions point toward HDP-PKK divide. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/analysis-inter-kurdish-tensions-point-toward-hdp-pkk-divide-173002852> [lastet ned 26. juli 2017]
- ICG, dvs. International Crisis Group (2017a, 2. mai). *Managing Turkey's PKK Conflict: The case of Nusaybin*. Ankara/Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/243-managing-turkeys-pkk-conflict-case-nusaybin> [lastet ned 17. juli 2017]
- ICG (2017b, august). *Turkey's PKK Conflict: The Rising Toll*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.be/interactives/turkey/> [lastet ned 10. august 2017]
- Idiz, Semih (2014, 3. januar). Ankara suspected of arming jihadists in Syria. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/01/ankara-arming-jihadists-syria.html> [lastet ned 7. august 2017]

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2016, 14. juni). *Turkey: Situation and treatment of members of Kurdish political parties that have succeeded the People's Democracy Party (Halkin Demokrasi Partisi, HADEP), including the Peace and Democracy Party (Baris ve Demokrasi Partisi, BDP), and the Peoples' Democratic Party (Halkların Demokratik Partisi, HDP); whether HADEP and other older acronyms are still in use (2011-2016)*. Ottawa: IRB. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/577b74214.html> [lastet ned 10. august 2017]
- Kurddaily (2017, 7. juli). Turkish parliament bans the use of word 'Kurdistan' in the parliament. *Kurddaily*. Tilgjengelig fra <http://kurddaily.com/index.php/2017/07/07/turkish-parliament-bans-the-use-of-word-kurdistan-in-the-parliament/> [lastet ned 27. juli 2017]
- Kenner, David (2015, 7. juni). A body blow for Turkey's ruling party. *Foreign Policy*. Tilgjengelig fra <http://foreignpolicy.com/2015/06/07/a-body-blow-for-turkeys-ruling-party-election-erdogan-hdp-akp-kurdish-party/> [lastet ned 10. august 2017]
- Landinfo (2015, 21. august). *Tyrkia: Situasjonen for politiske aktive kurdere*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3208/1/3208_1.pdf [lastet ned 26. august 2017]
- Letsch, Constanze & Traynor, Ian (2015, 7. juni). Turkey election: ruling party loses majority as pro-Kurdish HDP gains seats. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2015/jun/07/turkey-election-preliminary-results-erdogan-akp-party> [lastet ned 17. juli 2017]
- Letsch, Constanze & Khomami, Nadia (2015, 11. oktober). Turkey terror attack: mourning after scores killed in Ankara blasts. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/10/turkey-suicide-bomb-killed-in-ankara> [lastet ned 14. august 2017]
- Robins-Early, Nick (2015, 11. juni). Meet The HDP, The pro-gay, pro-women Kurdish party shaking up Turkish politics. *The Huffington Post*. Tilgjengelig fra http://www.huffingtonpost.com/2015/06/08/turkey-hdp-party_n_7537648.html [lastet ned 17. juli 2017]
- Rudaw English (2015, 7. april). #HDP announced Dilak Ocalan , nephew of jailed #PKK leader Abdulla #Ocalan as a candidate for June Turkish polls. Facebook. Tilgjengelig fra <https://www.facebook.com/RudawEnglish/photos/a.179486058825972.39538.170320893075822/780362378738334/> [lastet ned 26. juli 2017]
- Sofuoglu, Murat (2017, 24. mai). In Cizre, residents wonder why a beautiful ancient city should suffer. *TRT World*. Tilgjengelig fra <http://www.trtworld.com/magazine/in-cizre-residents-wonder-why-a-beautiful-ancient-city-should-suffer-362901> [lastet ned 18. juli 2017]
- Tayiz, Kurtuluş (2015, 27. august). The PKK's cross-relations. *Daily Sabah*. Tilgjengelig fra <https://www.dailysabah.com/opinion/2015/08/27/the-pkks-cross-relations> [lastet ned 25. juli 2017]
- Turkish Minute (2016, 16. desember). Indictment against HDP co-chair Yüksekdağ accepted by court. *Turkish Minute*. Tilgjengelig fra <https://www.turkishminute.com/2016/12/16/indictment-hdp-co-chair-yuksekdag-accepted-court/> [lastet ned 26. juli 2017]
- Worth, Robert F. (2016, 26. mai). Behind the barricades of Turkey's hidden war. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2016/05/29/magazine/behind-the-barricades-of-turkeys-hidden-war.html> [lastet ned 17. juli 2017]
- Yeginsu, Ceylan (2015a, 21. mars). Renewing call to end Turkey conflict, Kurdish rebel leader hails new era. *The New York Times*. Tilgjengelig fra https://www.nytimes.com/2015/03/22/world/europe/renewing-call-to-end-turkey-conflict-kurdish-rebel-leader-hails-new-era.html?_r=0 [lastet ned 12. juli 2017]
- Yeginsu, Ceylan (2015b, 21. august). President Erdogan of Turkey to call for new election. *The New York Times*. Tilgjengelig fra

Temanotat Tyrkia: Situasjonen for politisk aktive kurdere etter sammenbruddet av våpenhvilen mellom staten og PKK

<https://www.nytimes.com/2015/08/22/world/europe/president-erdogan-of-turkey-to-call-for-new-election.html> [lastet ned 10. august 2017]

- Zaman, Amberin (2017a, 10. juli). No time for rest as Turkey's Justice March reaches Istanbul. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/turkey-justice-march-ends.html> [lastet ned 27. juli 2017]
- Zaman, Amberin (2017b, 27. juli). Turkish parliament expels more pro-Kurdish lawmakers in absentia. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/two-hdp-parliament-members-lose-seats-turkey.html> [lastet ned 28. juli 2017]

Muntlige kilder:

- Ekspert på tyrkisk politikk som ønsker å uttale seg anonymt. Samtale i Oslo, våren 2017.